

Afetlerde ve Acil Durumlarda Samsun AFAD Yönetimi

Samsun AFAD Management in Disasters and Emergency Situations

Abdurrahman ORUÇ¹, Afşin Ahmet KAYA²

ÖZ

Bu araştırma da Samsun Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezine 01.01.2014 ve 31.12.2018 tarihleri arasında 122 nolu acil ihbar hattına gelen kayıtlı ihbar verileri incelenerek sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan 983 adet ihbardan elde edilen sonuçlar; frekans ve yüzde dağılımları ile SPSS 21 programı kullanılarak Ki-Kare testi ile analiz edilmiştir. Çalışmada analiz edilen veriler sonucunda İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezlerine gelen ihbarların ilgili kurumlara daha hızlı ulaşabilmesi için önerilerde bulunabilmesi hedeflenmiştir.

Bu Araştırma sonuçlarına göre; Samsun il afet ve acil durum müdürlüğü afet ve acil durum yönetim merkezine gelen 983 ihbarın (%22,4)'üne acil müdahale ekibi yönlendirilmiştir. İhbarların (%72,8)'ine diğer kamu kurumlarının yönlendirildiği tespit edilmiştir. Samsun İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Acil Müdahale Ekiplerinin müdahale ettiği olayların ilk sırasıyla %24,5 ile trafik kazaları, %21,4 ile kayıp olayları, %9,1 ile mahsur kalma olaylar ve %8,2 ile su taşkını olayları olduğu görülmektedir. Toplam ihbarların %59,3 mahsur kalma ve hasta nakli olarak kayıtlara geçmiştir. Yapılan analiz sonucunda ise mahsur kalma olaylarının (%73,3)'üne ve hasta nakli olaylarının (%78,2)' sine BŞBB ve İlçe Belediye ekiplerinin yönlendirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca mahsur kalma olaylarının (%85)'nin ve hasta nakli olaylarının (%99,5)'nin kış aylarında meydana geldiği belirlenmiştir. Gerçekleşen olaylar ile meydana geldiği aylar arasında anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Samsun AFAD, Acil Durum, Afet Yönetim, İhbar

ABSTRACT

In this research, notice registered data coming to 122 numbered emergency denunciation line between dates of 01.01.2014 and 31.12.2018 in Disaster and Emergency Management Center of the Provincial Directorate of Disaster and Emergency Situation of Samsun is obtained. The results obtained from 983 notices used in the research; The frequency and percentage distributions were obtained by using SPSS 21 program and analyzed by Chi-Square test. As a result of the data analyzed in the study, it was aimed to make suggestions so that the notices coming to the Provincial Disaster and Emergency Management Centers reach the relevant institutions faster.

According to the results of this research, in 22,4 % of 983 notices coming to Samsun Provincial Disaster and Emergency Management Center emergency response team was directed. It was determined that 72,8 % of notices were directed to other public institutions. It is observed that Samsun Provincial Disaster and Emergency Directorate Emergency Response Team intervene 24,5 % traffic accidents, 21,4 % missing incidents, 9,1 % stuck incidents and 8,2 % flood incidents respectively. 59,3 % total notices were recorded as being stranded and patient transfer. According to the result of the analysis, it is determined that the BŞBB and District Municipality Teams were directed to 73,3 % of stranded incidents and 78,2 of patient transfer incidents. In addition it has been determined that 85% of stranded incidents and patient transport incidents (99.5%) occurred during the winter months. It has been revealed that there is a significant difference between the events that took place and the months it occurred.

Keywords: Samsun AFAD, Emergency, Disaster Management, Notice

Bu makale birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Etik Kurul Karar No: 2020-1

¹ Öğr. Gör., Abdurrahman ORUÇ, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Üzümlü MYO, abdurrahman.oruc@erzincan.edu.tr, orucea@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8405-6981

² Doç. Dr., Afşin Ahmet KAYA, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Havza MYO İş Sağlığı ve Güvenliği Programı, afsinkaya@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2082-6478

İletişim / Corresponding Author: Afşin Ahmet KAYA
e-posta/e-mail: afsinkaya@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received: 02.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 17.06.2022

GİRİŞ

Türkiye sahip olduğu tektonik, sismik, topografik ve iklimsel yapısı gereği doğa kaynaklı afetlerle sıklıkla karşı karşıya kalan bir ülkedir. Su baskını, sel, çığ, heyelan, yangın ama en önemlisi deprem gibi doğa olaylarından çokça etkilenmektedir.¹ Ülkemizde doğa kaynaklı afetlere karşı önlem çalışmaları ilk olarak 1939 yılında meydana gelen Erzincan depreminden sonra başladığı görülmektedir. Daha sonra 17 Ağustos 1999 da meydana gelen Marmara depreminden sonra da ülkemizde Afet yönetimi ve koordinasyon konusunda dönüm noktası yaşanmıştır. Yaşanan büyük can ve mal kaybı göstermiştir ki Afet yönetimi tek elde toplanmalı ve koordine edilmelidir.²

Bu doğrultuda afetlerle ilgili olarak görev yapan İçişleri Bakanlığı'na bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlığa bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılarak 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı yasa ile Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurularak yetki ve sorumluluklar tek bir çatı altında toplanmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ilgili yapılan düzenlemeler kapsamında, 15 Temmuz 2018 tarihinde

yayınlanan 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı Afet öncesi Afet anı ve Afet sonrası bütün müdahalelerin aksatılmadan dinamik bir şekilde yürütülmesini ve ülkemizdeki bütün kurumlarla beraber çalışarak zararı asgari düzeye indirmeye çalışmaktadır.³

Samsun İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü 3 Temmuz 2012 tarihinde Samsun'da meydana gelen sel olayından sonra diğer kamu kurum kuruluşları ile aktif çalışmaya başlamıştır. Samsun ilini seçmemizin başlıca nedenleri; Samsun ilinin çok sık doğa olaylarına maruz kalması ve Samsun İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nün 2014 yılından itibaren bütün ihbarları düzenli şekilde kayıt altına almasıdır

Bu çalışmamızdaki amaç Samsun ilinde meydana gelen Sel, Deprem, Yangın, Trafik kazası, KBRN, Orman Yangınları, Mahsur kalma, Heyelan, Kayıp, Boğulma gibi olayların incelenerek Samsun Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinin olaylara müdahale yöntemi ve hangi kurumlar ile daha etkili çalıştığı tespit edilmiştir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde Doğa kaynaklı afetlere karşı kurulan en eski kurumlardan biri olan Sivil Savunma Genel Müdürlüğü 5902 sayılı kanun ile 2009 yılında kurulan Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığına bağlanmıştır. AFAD'ın kuruluşundan sonra ülkemizde artık yeni bir afet yönetim sistemi benimsenerek bütün illerde il müdürlükleri vasıtasıyla çalışmalar başlatılmıştır. Eski bir gelenekten gelen Sivil savunma il müdürlükleri artık yerini daha aktif çalışmalar yapmaya odaklı Afet ve Acil durum İl müdürlüklerine yerini bırakmıştır. Araştırmamızda yeni kurulan bir kurumun

acil olaylara verdiği tepkilerin yıllara göre gelişimini ve hangi olaylara nasıl tepki gösterdiğini inceleyerek İAADİM'lerinin ne tür olaylara hangi sıklıkta müdahale ettiği ve Samsun ili özelinde nasıl olaylarla karşılaştıkları incelenmiştir. Acil müdahale gerektiren olaylara daha hızlı ve daha etkili müdahale etmeleri için araştırmamızın katkı sağlayacağı düşünülmektedir.³

Araştırmanın Amacı

Çalışmamızda İAADYM'ne gelen ihbarlar değerlendirilerek aşağıdaki amaçlar hedeflenmektedir;

-İnsan hayatı birinci önceliğimiz olduğu için hangi olaylarda ölümlü veya yaralanmalı vakaların daha çok gerçekleştiğini belirlemek,

-Olayların meydana geldiği saat aralıklarını tespit etmek,

-Olayların meydana geldiği ayları belirlemek,

-İhbar edilen olayların hangi kamu kurumlarına yönlendirildiğini belirlemek,

-Olaylara yönlendirilen kurumların hangi olaya ne kadar sürede müdahale ettiğini tespit etmek,

-İhbarı yapan kişi veya kurum ile yönlendirilen kurum arasındaki ilişkiyi tespit etmek,

-Hangi olay türünde kaç kişinin etkilendiğini tespit etmek,

- İhbarı yapan kişi ve olay türleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek,

-Olaylara müdahale eden kurumların hangi olay türüne daha çok müdahale ettiğini belirlemek,

-SAADİM acil müdahale ekiplerinin hangi olaylara müdahale ettiğini belirlemek.

Beklenen yararlar

Bu araştırmamız sonucunda kamu kurumları arasındaki iletişimin önemi ve acil yardım bekleyen vatandaşların daha hızlı ilgili kurumla iletişime geçebilmeleri ayrıca SAADİM üzerindeki çalışma yükünü azaltacak önerilerde bulunabilmek hedeflenmiştir.

Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtlaması

Araştırma 01.01.2014 yılı ile 31.12.2018 yılları arasında SAADİM Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinde kullanılan 122 nolu acil hatta gelen ve bilgisayar ortamına kayıt edilen ihbarların tümünü kapsamaktadır. İhbar verileri resmi yazı ile istenilerek elde edilmiştir. Kayıt altına alınan ihbar raporlarında olayda etkilenen kişinin yaş ve cinsiyet gibi özellikleri bulunmadığından dolayı yaş ve cinsiyetle ilgili analiz yapılamamıştır.

Materyal Metot

Araştırmada Samsun İl Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezine 01.01.2014 ve 31.12.2018 tarihleri arasında gelen ihbar kayıtları incelenerek sonuçlar elde edilmiştir. Toplam 983 adet veri incelenmiştir. Bu ihbarların her birinde şu bilgiler bulunmaktadır; Olayın meydana geldiği ilçe, meydana geldiği mahalle, ihbar geliş saati, ihbar sonuç saati, etkilenen kişi sayısı, ihbarı yapan kişi, olay türü, yapılan işlem açıklaması, ölü veya yaralı sayısı ve ihbarın geldiği tarih bilgileri kayıt altına alınan raporlarda bulunmaktadır. İncelenen ihbarlarda sayıları 5 den az olan olay türleri ve yönlendirilen kurumlar yapılan analiz programlarında çıkan sonucun güvenilirliğini azalttığı için birleştirilerek diğer başlığı altında toplanmıştır. Araştırma verilerini analiz ederken SPSS 22 istatistik programı kullanılmıştır. Araştırmamızda frekans analizlerinde sayısal veriler ile beraber yüzdesel değerler de verilmiştir. Gruplar arasındaki ilişki "Ki-Kare testi" uygulanarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar $p < 0,05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma etiği kapsamında Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulundan (08.01.2020 tarih ve 2020/1 sayı) ve Samsun İl afet ve Acil Durum İl Müdürlüğünden (26.02.2020 tarih ve 95228764-622.03-E31636 sayılı) gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırma 01.01.2014 yılı ile 31.12.2018 yılları arasında SAADİM Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinde kullanılan 122 nolu acil hatta gelen ve bilgisayar ortamına kayıt edilen ihbarların tümünü kapsamaktadır. İhbar verileri resmi yazı ile istenilerek elde edilmiştir. Kayıt altına alınan ihbar raporlarında olayda etkilenen kişinin yaş ve cinsiyet gibi özellikleri bulunmadığından dolayı yaş ve cinsiyetle ilgili analiz yapılamamıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmamızda kullanılan ihbarlara göre 983 ihbarın 367'si (%37,3) mahsur kalma, 216'sı (%22) hasta nakli, 90'ı (%9,2) su taşkını/sel, 80'i (%8,1) trafik kazası, 66'sı (%6,7) kayıp, 28'i (%2,8) boğulma, 20'si (%2) Kbrn ve 116'ı (%11,8) diğer olayları içermektedir.

Tablo 1. SAADYM Gelen İhbarlarının Olay Türlerine Göre Dağılımı

Olay Türü	N	%
Trafik Kazası	80	8,1
Su Taşkını/Sel	90	9,2
Mahsur Kalma	367	37,3
Hasta Nakli	216	22,0
Kayıp	66	6,7
Boğulma	28	2,8
Kbrn	20	2,0
Diğer	116	11,8
Toplam	983	100

Tablo 1'e göre olay türlerinin dağılımına bakıldığında 367 (%37,3) ile ilk sırada mahsur kalma yer almaktadır. Mahsur kalma genellikle kış aylarında insanların aşırı kar yağışından dolayı gitmek istedikleri yere ulaşamamaları veya aşırı yağmur yağışlarında dere taşması gibi olaylarda bir bölgede sabit kalmalarını ifade eder. İkinci sırada ise 216 (%22) ihbar ile Hasta nakli başlığı altında gördüğümüz olay yer almaktadır. Hasta nakli 112 acil sağlık hizmetlerinin ulaşamadığı veya ambulansın hasta ile beraber yolda kalması olayını tanımlar.

Tablo 2. SAADYM Gelen İhbarlardaki Olayların Meydana Geldiği Zamanlar

Olayın Meydana Geldiği Yıl	n	%
2014	107	10,9
2015	379	38,6
2016	290	29,5
2017	133	13,5
2018	74	7,5
Toplam	983	100

Olayın Meydana Geldiği Ay	n	%
Aralık-Şubat	635	64,6
Mart-Mayıs	103	10,5
Haziran-Ağustos	195	19,8
Eylül-Kasım	50	5,1
Toplam	983	100

İhbarın Geldiği Saat Aralığı	n	%
06-12 Arası	324	33,0
12-18 Arası	277	28,2
18-24 Arası	288	29,3
00-06 Arası	94	9,6
Toplam	983	100

Olaya Müdahale Süresi	n	%
0-1 saat	354	36,0
1-5 saat	509	51,8
5 saat Üzeri	120	12,2
Toplam	983	100

Tablo 2'ye göre en çok ihbar 379 (%38,6) ile 2015 yılında alınmıştır. Mevsimlere bakıldığında ise en çok ihbar 635 (%64,6) ile kış aylarında alınırken en az ihbar ise 50 (%5,1) ile sonbahar aylarında alınmıştır. Olayların gerçekleştiği saat aralığına bakıldığında ise gündüz 06.00 ve 18.00 arası 601 (%61,1) ihbar kaydedilirken gece 18.00-06.00 arasında ise 382 (%38,9) ihbar kayıt altına alınmıştır. Alınan ihbarların değerlendirilerek müdahale edilip sonlandırılma sürelerine bakıldığında,

ihbarlara genelde 509 (%51,8) 1-5 saat arasında müdahale edilmiştir.

Tablo 3. SAADYM Gelen İhbarların Olay Türü ve Olayda Görülen Vaka Durumunun Karşılaştırılması

Olay Türü	Olayda Durumu	Görülen Vaka	n	%
Trafik Kazası	Ölü		21	6,3
	Yaralı		38	47,5
	Normal Fiziki Bulgular		21	26,3
	Toplam		80	100
Su taşkını/sel	Ölü		0	0
	Yaralı		0	0
	Normal Fiziki Bulgular		90	100
	Toplam		90	100
Mahsur kalma	Ölü		0	0
	Yaralı		3	0,8
	Normal Fiziki Bulgular		364	99,2
	Toplam		367	100
Hasta nakli	Ölü		0	0
	Yaralı		1	0,5
	Normal Fiziki Bulgular		215	99,5
	Toplam		216	100
Kayıp	Ölü		19	28,8
	Yaralı		2	3,0
	Normal Fiziki Bulgular		45	68,2

Tablo 3. (Devamı)

	Ölü	25	89,3
Boğulma	Yaralı	1	3,6
	Normal Fiziki Bulgular	2	7,1
	Toplam	28	100
KBRN	Ölü	0	0
	Yaralı	1	5,0
	Normal Fiziki Bulgular	19	95,0
	Toplam	20	100
Diğer	Ölü	7	6,0
	Yaralı	14	12,1
	Normal Fiziki Bulgular	95	81,9
	Toplam	116	100

Tablo 3' e göre Olay türüne göre en çok ölümlü vakalar (%89,3) ile boğulma olaylarında görülürken ikinci sırada (%28,8) ile Kayıp vakaları yer almaktadır. Değerlendirilen 5 yıllık ihbarların toplamında sel/su baskını olaylarında ölüm ve yaralanma içeren vaka bulunmamaktadır. İncelenen İhbarlarda en çok yaralanma (%47,5) ile trafik kazalarında yaşanmıştır.

Tablo 4. SAADYM Gelen İhbarlarda Belirtilen Olaylara Yönlendirilen Kurumların Karşılaştırılması

Olay Türü	Olaya Kurum	Yönlendirilen	Sayı	%	Toplamda %
Trafik kazası	Samsun AFAD		54	67,5	5,5
	BŞBB ve İlçe Belediyeleri		4	5,0	0,4
	112 Acil Sağlık Hizmetleri		4	5,0	0,4
	Diğer		18	22,5	1,8
	Toplam		80	100	8,1
Su taşkını/sel	Samsun AFAD		18	20,0	1,8
	BŞBB ve İlçe Belediyeleri		62	68,9	6,3
	112 Acil Sağlık Hizmetleri		0	0	0
	Diğer		10	11,1	1,0
	Toplam		90	100	9,2
Mahsur	Samsun AFAD		20	5,4	2,0
	BŞBB ve İlçe Belediyeleri		269	73,3	27,4
	112 Acil Sağlık Hizmetleri		4	1,1	0,4
	Diğer		74	20,2	7,5
	Toplam		367	100	37,3
	Samsun AFAD		10	4,6	1,0

Tablo 4. (Devamı)

	BŞBB ve İlçe Belediyeleri	169	78,2	17,2
Hasta nakli	112 Acil Sağlık Hizmetleri	24	11,1	2,4
	Diğer	13	6,0	1,3
	Toplam	216	100	22,0
	Samsun AFAD	47	71,2	4,8
Kayıp	BŞBB ve İlçe Belediyeleri	0	0	0
	112 Acil Sağlık Hizmetleri	0	0	0
	Diğer	19	28,8	1,9
	Toplam	66	100	6,7
	Samsun AFAD	10	35,7	1,0
Boğulma	BŞBB ve İlçe Belediyeleri	0	0	0
	112 Acil Sağlık Hizmetleri	1	3,6	0,1
	Diğer	17	60,7	1,7
	Toplam	28	100	2,8
	Samsun AFAD	61	44,9	6,2
Diğer	BŞBB ve İlçe Belediyeleri	27	19,9	2,7
	112 Acil Sağlık Hizmetleri	0	0	0
	Diğer	48	35,3	4,9
	Toplam	136	100	13,9

Tablo 4'e göre trafik kazalarının (%67,5)' ine Samsun AFAD ekipleri gönderilirken, mahsur kalma olaylarının sadece (%5,4)' üne Samsun AFAD ekipleri gönderilmiştir. Mahsur kalma olaylarının (%73,3)' üne ve hasta nakli olaylarının (%78,2)' sine BŞBB ve İlçe Belediye ekipleri müdahale etmiştir.

Tablo 5. SAADYM Gelen İhbarların Olay Türleri ile Meydana Geldiği Ayların Karşılaştırıldığını Gösterir Tablo

Olay Türü	İhbarın Meydana geldiği Aylar	Sayı	%	Toplamda %
Trafik kazası	Aralık-Ocak-Şubat	24	30,0	2,4
	Mart-Nisan-Mayıs	16	20,0	1,6
	Haziran-Temmuz-Ağustos	34	42,5	3,5
	Eylül-Ekim-Kasım	6	7,5	0,6
	Toplam	80	100	8,1
Su taşkını/sel	Aralık-Ocak-Şubat	7	7,8	0,7
	Mart-Nisan-Mayıs	18	20,0	1,8
	Haziran-Temmuz-Ağustos	56	63,2	5,7
	Eylül-Ekim-Kasım	9	10,0	0,9
	Toplam	90	100	9,2
Mahsur kalma	Aralık-Ocak-Şubat	312	85,0	31,7
	Mart-Nisan-Mayıs	16	4,4	1,6
	Haziran-Temmuz-Ağustos	29	7,9	3,0
	Eylül-Ekim-Kasım	10	2,7	1,0
	Toplam	367	100	37,3
Hasta nakli	Aralık-Ocak-Şubat	215	99,5	21,9
	Mart-Nisan-Mayıs	0	0	0
	Haziran-Temmuz-Ağustos	1	0,5	0,1
	Eylül-Ekim-Kasım	0	0	0
	Toplam	216	100	22,0

Tablo 5. (Devamı)

Kayıp	Aralık-Ocak-Şubat	8	12,1	0,8
	Mart-Nisan-Mayıs	22	33,3	2,2
	Haziran-Temmuz-Ağustos	27	40,9	2,7
	Eylül-Ekim-Kasım	9	13,6	0,9
	Toplam	66	100	6,7
Boğulma	Aralık-Ocak-Şubat	2	7,1	0,2
	Mart-Nisan-Mayıs	4	14,3	0,4
	Haziran-Temmuz-Ağustos	20	71,4	2,0
	Eylül-Ekim-Kasım	2	7,1	0,2
	Toplam	28	100	2,8
KBRN	Aralık-Ocak-Şubat	4	20,0	0,4
	Mart-Nisan-Mayıs	8	40,0	0,8
	Haziran-Temmuz-Ağustos	6	30,0	0,6
	Eylül-Ekim-Kasım	2	10,0	0,2
	Toplam	20	100	2,0
Diğer	Aralık-Ocak-Şubat	63	54,3	6,4
	Mart-Nisan-Mayıs	19	16,4	1,9
	Haziran-Temmuz-Ağustos	22	19,0	2,2
	Eylül-Ekim-Kasım	12	11,3	1,2
	Toplam	116	100	11,8

Tablo 5'e göre su taşkını/sel olaylarının %63,2'si boğulma olaylarının %71,4'ü yaz aylarında meydana gelirken, mahsur kalma olaylarının %85'i hasta nakli olaylarının ise %99,5 i kış aylarında meydana gelmektedir. Bu olaylar mevsimsel görünse de trafik kazalarının da %42,5 i yaz aylarında meydana geldiği görülmüştür.

2016 yılında yapılan bir araştırmaya göre 2008 ve 2012 yılları arasındaki boğulma vakaları incelenerek Kanada'da su kaynaklı ölümlerin çoğunun (% 55,7) Mayıs'tan Ağustos'a kadar olan sıcak aylarda meydana geldiği tespit edilmiş. Yaz aylarında boğulan kişilerin yaş aralığı 5-14 (% 76.6) olarak belirlenmiştir.⁴ 2018 de yapılan bir çalışmada ise Samsun ilinde 2005 ve 2010 yılları arasında yapılan bir çalışmada suda boğulma olayları incelenmiştir. Bu çalışmaya göre en çok boğulma vakalarının görüldüğü aylar %71 ile haziran, temmuz ve ağustos olduğu görülmüştür.⁵ Bu çalışmada incelenen 100 boğulma vakasında 61 vakada 1 kişi boğulurken 11 vakada (%22) 2' şer kişi, 3 vakada (%9) 3'er kişi ve 2 vakada da (%8) 4' er kişinin hayatını kaybettiği görülmüştür. Bizim çalışmamızda da boğulma vakalarının %71,4'ü yaz aylarında gerçekleştiği saptanmıştır. Bu da bize çalışmamızın sonucunun diğer çalışmalar ile benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz. Ayrıca 2017 de yapılan başka bir araştırma sonucuna göre

inceledikleri boğulma vakalarının %67'sinde 1'er kişi hayatını kaybederken %12'sinde 2'şer kişi hayatını kaybettiği görülmüştür. Bizim çalışmamızda ise % 71,4' ünde 1 kişi, %21,4'ünde 2'şer kişi ve %7,1'inde 3'er kişi hayatını kaybetmiştir.⁶ Bu oranlarda yapılan diğer çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Samsun ilinde yapılan 1975 ve 2012 yıllarındaki sellerin aylara göre dağılımını gösteren çalışmada en fazla sel olayının yaşandığı mevsim olarak toplam sel olaylarının %63,4 ü yaz aylarında meydana geldiği görülmüştür.⁷ Bizim çalışmamızda da sel ve su baskını olaylarının %63,2 si yaz aylarında meydana geldiği tespit edilmiştir ve bundan yola çıkarak samsun ili için 1975 yılından 2019 yılına kadar mevsimsel su baskını olaylarında zamanın değişmediğini söyleyebiliriz.

2018 yılında Almanya' da 27 Sivil koruma otoritesi üyesiyle yapılan çalışmada meteoroloji erken uyarı sistemlerinin yeterli

doğruluğu vermediği ve bu yüzde acil müdahale yöneticilerinin çok fazla gelen bilgiyi karşılaştırarak müdahalelerde zaman kaybının fazla olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Almanya’da gerçekleşen aşırı yağışlar yüzünden acil müdahale olaylarının arttığı ve bu olaylara müdahalelerin daha zor olduğu ifade edilmektedir.⁸ Samsun il afet ve acil durum il müdürlüğü afet ve acil durum yönetim merkezine 2014 ve 2018 yılları arasında gelen 983 ihbarın %9,2’si (90) Su taşkını/sel olayı olduğu görülmektedir. Yıllık ortalaması 18 olaya denk gelirken bu olaylarda yaralanma ve ölümlü vaka olmadığı tespit edilmiştir. 2019 yılında Türkiye geneli 499 su taşkını/sel olayı meydana geldiği tespit edilmiştir. İlk sırada 81 olayla Samsun ilinin olduğu ve yıllık oranda ise tam %450 oranında su taşkını/sel olaylarının arttığı görülmüştür. 23 Ağustos 2019 yılında gerçekleşen Samsun selinde 2 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir.⁹ Küresel ısınmanın Samsun ilindeki düzensiz yağışlara neden olması ve bu yüzden insan hayatı kaybetmesine neden olan sel ve su taşkını olaylarının arttığı görülmektedir. Küresel ısınmanın etkileri Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeleri olumsuz yönde etkilerken Almanya gibi gelişmiş ülkeleri de olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Samsun ilinde 3-4 Temmuz 2012 yılında meydana gelen aşırı yağış sonucu sel afetinden dolayı 12 vatandaşımız hayatını

kaybetmiştir. 1490 konut ve iş yeri selden dolayı zarar görmüştür.⁷ Bizim incelediğimiz sel su taşkını olaylarında ise can kaybı yaşanmamıştır. Olaylar sadece maddi hasar ve mahsur kalan vatandaşları kurtarma ile sonuçlanmıştır. Buda bize 2012 yılında yaşanan sel felaketinden sonra Samsun il afet ve acil durum il müdürlüğünün su baskınlarına karşı etkili yöntemler geliştirerek başarılı olduğunu göstermektedir.

Samsun ilinde 2002 yılında meydana gelen trafik kazaların da ölümlü ve yaralanmalı kazaların %32’si yaz aylarında meydana gelmiştir.¹⁰ Çalışmamızda yaptığımız incelemeye göre afet ve acil durum müdürlüğüne gelen trafik kazası ihbarlarının %42,5’i yaz aylarında yapılmıştır. İhbar edilen bu trafik kazalarının %73,8’i ölümlü ya da yaralanmalı vaka olarak kaydedilmiştir.

Samsun Büyükşehir Belediyesi İlkadım İtfaiye Şefliğinin 2016 yılı olayları incelenmiş bütün olaylar içerisinde müdahale ettiği trafik kazası oranı sadece %4,8’dir.¹¹ Balıkesir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Dairesi Başkanlığı’nın 2014 yılı faaliyet raporuna göre de trafik kazaları %7 ile yine son sıralarda yer almıştır.¹² Samsun İl Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü Acil Müdahale ekiplerinin ise müdahale ettiği olaylar arasında trafik kazası %24,5 ile ilk sırada yer almaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Samsun ilinin geniş bir havzaya sahip olması nedeniyle tek bir noktadan çıkış yapan acil müdahale ekibi en çok ölümlü ve yaralanmalı vaka görülen trafik kazalarına zamanında yetişmesi mümkün görülmemektedir. Bu da araçta mahsur kalan kazazedelerin hayatlarını tehlikeye sokmaktadır. Samsun’ un her ilçesinde en az bir ekibi bulunan SBBB itfaiye Amirliğinde çalışan personelin trafik kazalarına yönelik kurtarma çalışmaları ile ilgili yetenekleri geliştirilebilir ve trafik kazalarına daha hızlı bir müdahalede bulunulabilir. Samsun Afet

ve Acil Durum Yönetim Merkezinin 7/24 saat esasına göre çalıştığı yönetmelik gereği belirtilmiştir. Bu sistem ile çalışmak için en az dört personele ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni kurulan 112 çağrı merkezleri sayesinde Samsun İl afet ve Acil Durum Müdürlüğünün sadece kendi üzerine düşen olaylara gideceği düşünülür ise bu 4 personelin yıllık sadece ortalama 44 olayı kayıt altına alıp ekip yönlendirmek için görev yapacağı söylenebilir.

Çalışmamız bize Mahsur kalma ve hasta nakli olaylarında müdahale eden ve

vatandaşların kurtulmasına yardımcı olan kurumun SBBB ve İlçe belediye ekipleri olduğunu göstermektedir. Afet Yönetim Merkezine gelen 983 ihbarın 583 tanesinin mahsur kalma ve hasta nakli olduğu görülmüştür. Aynı zamanda mahsur kalma ve hasta nakli olaylarının kış aylarında meydana geldiği de tespit edilmiştir. Bu açıdan kurulan 112 çağrı merkezlerinde kış aylarında Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığına bağlı iş makinelerinden sorumlu personellerden bir kişinin 7/24 saat esasına göre görevlendirilmesi olaylara daha erken müdahale için faydalı olacaktır düşünülmektedir.

Samsun ilinde nehir ve derelerin çokluğunun yanı sıra Karadeniz'e sahili olması nedeni ile boğulma olaylarının sıklıkla yaşandığı görülmektedir. Çalışmamızda incelediğimiz boğulma vakalarının büyük bir çoğunluğunun yaz aylarında meydana geldiği belirlenmiştir. Samsun İl Afet ve Acil Durum müdürlüğü ile Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü arasında bir çalışma yapılarak ilköğretim seviyesindeki öğrencilere sudaki tehlikeler ile ilgili bir eğitim verilmesi sonucunda boğulma vakalarının azalacağı düşünülmektedir.

Samsun ilinin farklı coğrafi yapısı ve yaşanan kayıp olaylarının fazlalığı düşünüldüğünde Samsun İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü personellerinin çok zaman harcadığı görülmektedir. Kayıp olaylarının daha hızlı bir şekilde

sonlandırılması için STK'lar ile protokoller yapılarak kayıp arama çalışmalarına dahil edilebilirler. Bu çalışma insan gücünün artmasını ve daha geniş bir alanın daha hızlı tarama yapılmasını sağlayabilir.

Sel ve su taşkınları Samsun için gelecekte kaçınılmaz bir doğa olayı olduğu görülmektedir. Yaşanacak olan sel ve su taşkınlarından en az hasarı almak için Samsun Valiliği, Samsun Büyükşehir Belediyesi, İlçe Belediyeleri, DSİ 7. Bölge Müdürlüğü, Meteoroloji 10 Bölge Müdürlüğü ve SİAADM ortak bir çalışma yaparak sellerin ve su taşkınlarının önlenmesine yönelik ayrıca erken uyarı sistemlerinin kurulmasına yönelik çalışma yapılabilir.

Genel olarak çalışmamızın bütününe baktığımızda SİAADM Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinin gelen ihbarları başarılı bir şekilde yöneterek olaylarda ölüm ve yaralanmaları en aza indirdiği görülmüştür. İhbar kayıtlarında tespit edilen ölümlü ve yaralanmalı olaylar trafik kazası, boğulma, kayıp gibi olaylardır. Bu olaylar ihbar edildiğinde ölüm vakası gerçekleşmiş oluyor. Buda bizlere SİAADM ekipleri olaya müdahale etmeden önce aslında ölümlü vaka bulunan olaya müdahaleye gittiklerini söyleyebiliriz. Tutulan ihbar raporlarında olaylarda etkilenen kişilerin yaş ve cinsiyet özellikleri de kayıt altına alınabilir ise ileride yapılacak olan çalışmalarda daha verimli sonuçlar elde edilebilir.

KAYNAKLAR

1. Akbulut, M. ve Kaya, A.A. (2020). "Bir Afet Olarak Küresel İklim Değişikliği ve İlkokul Öğretmenlerinin İklim Değişikliği Farkındalığının İncelenmesi: Gümüşhane İli Örneği". Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 9 (2), 112-124.
2. Kıymış, İ. ve Kaya, A.A. (2019). "Afetlerde Güvenli Hastaneler ve Derecelendirilmesi: Gümüşhane İli Örneği". Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 8 (4), 424-437.
3. Oruç, A. (2021). Acil Durum ve Afetlerde Samsun Afad Yönetimi. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Gümüşhane.
4. Clemens, T, Tamim, H, Rotondi, M. and Macpherson, A.K. (2016). "A Population Based Study of drowning in Canada". BMC Public Health, 16 (1), 1-8.
5. Orhan, İ. ve Turgut, A. (2018). "Samsun İlinde Suda Boğulma Vakalarının İncelenmesi". İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 8 (1), 11-23.
6. Turgut, A. ve Akdağ, E. (2017). "Gaziantep İlinde Suda Boğulma Vakalarının İncelenmesi". Mediterranean Journal of Humanities, 7 (2), 437-444.
7. Bahadır, M. (2015). "Samsun'da Meydana Gelen 4 Temmuz Ve 6 Ağustos 2012 Taşkınlarının Klimatik Analizi". Coğrafya Dergisi, 0 (29), 28-50.
8. Kox, T, Lüder, C, and Gerhold, L. (2018). "Anticipation and response: Emergency services in severe weather situations in Germany". International Journal of Disaster Risk Science, 9(1), 116-128.
9. AFAD; (2019). "23 Ağustos 2019 yılında gerçekleşen Samsun seli". <https://www.afad.gov.tr/> Erişim Tarihi: 08.09.2020

10. Nişancı, A. ve Şahin, K. (2003). "Trafik ve Yol Güvenliği İle Yer şekilleri ve Hava Koşulları Arasındaki İlişkiler: Samsun Örneği". Kastamonu Eğitim Dergisi, 11, 467-480.
11. Yılmaz, G. (2018), Samsun Büyükşehir Belediye İtfaiyesi İlkadım Bölge Grup Amirliği 2016 Yılı Kayıtlarının Afet Yönetimi Açısından Analizi. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Gümüşhane
12. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi. (2015). "Balıkesir Büyükşehir Belediyesi 2014 Yılı Faaliyet Raporu". <https://www.balikesir.bel.tr/faaliyet-rapor> (Erişim Tarihi: 1.10.2019).